

Bakalářská práce

2013

Mária Spišáková, DiS.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Oddělení jazyků

Bakalářská práce

VÝUKA ANGLIČTINY
U PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ

Vedoucí práce: Mgr. Michal Novotný

Autor práce: Mária Spišáková, DiS.

Studijní obor: Pedagogika volného času, kombinovaná forma

Ročník: druhý

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

6. dubna 2013

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Michalovi Novotnému za cenné rady, laskavý přístup a čas, který mé práci věnoval.

Mé poděkování za odbornou konzultaci patří také paní Ing. Petře Hromádkové, manažerce Centra Helen Doron v Mladé Boleslavi.

Děkuji i své rodině a přátelům za podporu a povzbuzení při psaní bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 VÝVOJOVÉ PŘEDPOKLADY PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ K OSVOJENÍ SI CIZÍHO JAZYKA	7
1.1 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ JAKO NEOPAKOVATELNÁ VÝVOJOVÁ ETAPA	7
1.2 HLAVNÍ ZNAKY MYŠLENÍ PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ.....	8
1.3 SCHOPNOSTI A DOVEDNOSTI DĚTÍ VE VĚKU PĚTI AŽ ŠESTI LET	9
1.4 VÝVOJ ŘEČI	11
1.4.1 Vývojové fáze řeči	11
1.4.2 Funkce řeči	12
1.4.3 Jazykové roviny řeči	14
1.5 VÝVOJ PAMĚTI	15
1.5.1 Kapacita paměti.....	15
1.5.2 Sluchové vnímání a sluchová paměť.....	16
1.6 SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI A AUTONOMIE DÍTĚTE.....	17
1.7 HRA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	18
1.8 VZTAH VÝVOJE A UČENÍ.....	20
1.8.1 Organismická teorie.....	20
1.8.2 Zóna nejbližšího vývoje	21
2 METODY JAZYKOVÉ VÝUKY PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ	23
2.1 PŘÍMÁ A NEPŘÍMÁ METODA.....	23
2.2 JAZYKOVÝ VÝVOJ BILINGVNÍCH DĚTÍ	24
2.3 METODA HELEN DORON	25
2.3.1 Výuka angličtiny již od raného dětství	25
2.3.2 Helen Doron v České republice.....	27
2.3.3 Výuková hodina v Centru Helen Doron v Mladé Boleslavi	29
2.4 LIBERECKÁ JAZYKOVÁ ŠKOLKA.....	31
2.4.1 Výuka anglického jazyka v MŠ a ZŠ.....	31
2.4.2 Principy jazykové výuky předškolních dětí	32
2.4.3 Fáze vyučovací hodiny	34
2.5 METODIKA COOKIE AND FRIENDS	37
2.6 METODIKA PLAYTIME.....	39
2.7 ANGLIČTINA PRO PŘEDŠKOLÁKY	40
2.8 SEZNAMOVÁNÍ S ANGLIČTINOU V MŠ LAURINKA.....	42
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
PŘÍLOHA	50
ABSTRAKT	50
ABSTRACT.....	52

ÚVOD

V dnešním světě globalizace a vzájemného ekonomického a politického propojení států a kontinentů se potřeba dobré znalosti alespoň jednoho světového jazyka stává nevyhnutelností pro plnohodnotný život každého člověka.

„Mezi světovými jazyky převzal hlavní roli v mezinárodní komunikaci anglický jazyk. Díky své logické a jednoduché gramatické struktuře se zároveň stal i nejrozšířenějším počítačovým jazykem. Pro svoji melodičnost má angličtina nezastupitelné místo i ve světě hudby. Lidé, kteří ovládají několik řečí, označují angličtinu za jazyk, který je nejméně obtížný pro aktivní zvládnutí.“¹

Kdy začít s výukou cizího jazyka? Je předškolní období tím správným časem? Jaké vývojové předpoklady by měly být splněny, aby seznámení s anglickým jazykem bylo efektivní? Jaké požadavky se kladou na pedagoga? Co všechno by měl vědět o předškolních dětech a jejich vývojových zvláštностech? Jaké jsou metody a principy jazykové výchovy v předškolním období? Odpovědi na tyto otázky jsem se pokusila najít v odborné literatuře.

Cílem mé bakalářské práce je poskytnout přehled užitečných odborných informací a zkušeností pro lektory a učitele, kteří se chtějí věnovat výuce angličtiny u předškolních dětí.

V první části své práce se zaměřuji na vývojové předpoklady předškolních dětí k osvojení si cizího jazyka. Poukazuji na neopakovatelné období v životě člověka, které je mimořádně citlivé pro osvojování mateřského jazyka. Právě tyto geneticky dané schopnosti je možné využít i při učení se cizímu jazyku. V dalších kapitolách první části věnuji pozornost vývojovým zvláštностem předškolních dětí,

¹ SPIŠÁKOVÁ, M. *Dramatické ztvárnění pohádek v anglickém jazyce dětmi v mateřské škole*. s. 5.

způsobu jejich myšlení, schopnostem a dovednostem, které v tomto věku mají. Podrobně se věnuji zejména vývoji dětské řeči, jejím jazykovým rovinám a funkcím. Uvádím i údaje zrcadlící prudké zvyšování kapacity jazykové paměti. Pozorně se věnuji sluchovému vnímání a sluchové paměti, které hrají významnou roli v procesu učení se cizímu jazyku.

Protože řeč je prostředkem komunikace a vyžaduje sociální interakci, obracím dále svoji pozornost na sociální dovednosti a autonomii dítěte. Hra jako dominantní činnost dětí je přípravou pro jejich další život. Jejím vývoji v dětském věku se věnuji v sedmé kapitole své práce. Na závěr první části srovnávám dvě teorie vztahu mezi vývojem dítěte a učením, a to Piagetovu organismickou teorii a Vygotského zónu nejbližšího vývoje.

Druhou část své práce věnuji metodám jazykové výuky předškolních dětí. V úvodní kapitole představuji dvě základní metody výuky cizího jazyka – přímou a nepřímou metodu. Poukazuji též na praktické zkušenosti z osvojování si jazyka v bilingvním prostředí.

V dalších kapitolách se zabývám nejznámějšími metodami jazykové výuky, které se nabízejí pro předškolní děti v České republice. Předkládám i konkrétní příklad využití různých materiálů, metod a principů jazykové výuky ve vlastní praxi. V příloze k této práci najdete seznam užitečných webových stránek pro učitele anglického jazyka.

1 Vývojové předpoklady předškolních dětí k osvojení si cizího jazyka

1.1 Předškolní období jako neopakovatelná vývojová etapa

Existuje celá škála názorů na to, jak seznamovat předškolní děti s cizím jazykem. Hlavním argumentem zastánců jazykové výuky jsou mimořádné předpoklady těchto dětí k osvojování jakékoli řeči - jak mateřské, tak i cizí. Tyto předpoklady jsou dané geneticky.² Podle amerického lingvistu Noama Chomského období od 2 do 6 let je neopakovatelnou vývojovou etapou v životě člověka. Dítě v tomto věku si zapamatuje průměrně jedno nové slovo za hodinu, a to i tehdy, když ho slyší pouze jednou.³ Naproti tomu dospělý jedinec potřebuje k dlouhodobému zapamatování si použít nové slovo přibližně 50-krát. Teprve pak je schopen si ho kdykoli automaticky a bez přemýšlení vybavit.

Období vývoje řeči se kryje s předškolním obdobím. Pro dítě má zásadní význam mluvní vzor. Nesprávný mluvní vzor vede k poruchám řeči ve výslovnosti, plynulosti a poruše hlasu, které se později těžce odstraňují. Hlavním nástrojem, jakým si dítě osvojuje řeč je napodobovací reflex.⁴ Při učení se jazyku dítě využívá všechny své smysly a schopnosti. Jazyková výuka by měla proto využívat přirozený potenciál dítěte, být přizpůsobená jeho vývojovým možnostem a respektovat dětský způsob myšlení.⁵

Podle názoru některých odborníků je vhodný věk pro zahájení výuky cizího jazyka kolem pátého roku. Dítě má již

² Srov. WATTS, S.; ŠOLTYS, J.; NEDVĚDOVÁ, P. a kol. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I.* s. 5.

³ Srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace.* s. 91.

⁴ Srov. KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem.* s. 105.

⁵ Srov. WATTS, S.; ŠOLTYS, J.; NEDVĚDOVÁ, P. a kol. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I.* s. 5.

dostatečnou slovní zásobu v mateřském jazyce, který dovede aktivně používat jako prostředek dorozumívání a vyjadřování svých přání. Výslovnost je v tomto věku téměř bezchybná. Pokud tomu tak není, je lepší s cizím jazykem ještě počkat. Děti v tomto věku reagují spontánně, nemají žádné zábrany. Tato etapa života člověka je neopakovatelná pro mimořádnou citlivost na jazykové podněty. Další výhodou seznamování pětiletých dětí s cizím jazykem je pružnost jejich nervové soustavy a imitační schopnosti, převaha mechanické složky paměti a schopnost sluchové diferenciaci.⁶

1.2 Hlavní znaky myšlení předškolních dětí

Podle švýcarského dětského psychologa Jeana Piageta je typickým způsobem uvažování předškolních dětí názorné a intuitivní myšlení. Jeho základními znaky jsou:

- centrace,
- egocentrismus,
- fenomenismus,
- presentismus,
- magičnost,
- animismus,
- arteficialismus,
- absolutismus.⁷

Předškolní děti mají tendenci upínat svou pozornost k jednomu nejnápadnějšímu znaku pozorované věci, který považují za podstatný. Touto centrací redukuje přijímané informace. Protože nedovedou na svět nahlížet z více úhlů pohledu, považují svůj subjektivní názor za jediný správný. Mluvíme o tzv. egocentrismu. Jejich pohled na svět je fenomenální. Dítě všechno vnímá tak, jak se mu to zrovna

⁶ Srov. MERTIN, V.; GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 156 – 157.

⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.* s. 174.

jeví. Důležité jsou pro ně viditelné znaky, na které klade důraz. Pětileté děti zajímá především to, co se děje teď. Tato vázanost na přítomnost se nazývá prezentismus. Dává dětem pocit jistoty, že věci jsou skutečně tak, jak je právě vidí.⁸

Magičnost pomáhá dětem interpretovat okolní svět pomocí jejich fantazie. Když neživým věcem připisují lidské vlastnosti, hovoříme o tzv. animismu. Arteficialismus je způsob výkladu vzniku světa způsobem, že „někdo něco udělal“, např. dal sluníčko na oblohu, vytvořil hory apod. Absolutismus znamená jednoznačné chápání světa, které vychází z dětské potřeby jistoty a bezpečí.⁹

1.3 Schopnosti a dovednosti dětí ve věku pěti až šesti let

Je důležité si uvědomit, že jednotlivé vývojové oblasti dítěte nejsou izolované, ale vzájemně propojené a podmíněné. Tento vývoj má svoji posloupnost a časovost. Mezi jednotlivými dětmi jsou značné rozdíly, protože vyžívání jednotlivých oblastí je individuální. Organizovaná forma seznamování s cizím jazykem, např. prostřednictvím zájmového kroužku, vyžaduje určitou míru zralosti a připravenosti.¹⁰

Dosažený stupeň rozvoje motoriky dítěte ovlivňuje jeho pohybové aktivity, vnímání, řeč i kresbu. Právě na obratnosti mluvidel závisí komunikační schopnosti a dovednosti.¹¹

Dítě přijímá nejvíce informací prostřednictvím zraku. Zrakové rozlišování souvisí se schopností třídění

⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.* s. 174 – 175.

⁹ Tamtéž, s. 175 – 176.

¹⁰ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku.* s. 2.

¹¹ Tamtéž, s. 7 – 8.

a uvědomování si polohy předmětu. Předškolní děti obvykle zvládají pojmenovat základní a doplňkové barvy, umí je přiřazovat k předmětům. Dítě vnímá na obrázcích figuru a pozadí, pomocí zrakové analýzy a syntézy dovede poskládat obrázek z několika částí. Zraková paměť mu umožňuje zapamatovat si alespoň tři ze šesti obrázků nebo předmětů. Předškolák je většinou schopen jmenovat objekty v řádku zleva doprava a určit první a poslední předmět.¹²

Senzomotorické vnímání je předpokladem pro utváření prostorových představ. Dítě rozlišuje pojmy nahoře - dole, vpředu - vzadu, vpravo - vlevo.¹³ Předškolní děti přeceňují velikost nejbližších objektů a podceňují velikost vzdálenějších.¹⁴

Pro pětileté děti je důležitá přítomnost, na kterou se primárně orientují. Příjemné aktivity jim plynou rychle, nepříjemné se zase zdají příliš zdlouhavé. Předškoláci rozlišují činnosti, které se dělají ráno, dopoledne, v poledne, odpoledne a večer. Umí seřadit obrázky podle toho, co se stalo dříve a co později. Dny v týdnu dovedou vyjmenovat pouze mechanicky, orientace ve dnech je schopností až školních dětí. Předškoláci umí přiřazovat činnosti k ročním obdobím a začínají se orientovat v časových pojmech včera, dnes a zítra.¹⁵

Utváření matematických představ dítěte závisí na jeho rozumových předpokladech, dobře rozvinuté motorice, na dobrém prostorovém vnímání a uvědomování si časové posloupnosti. Důležitý je i dosažený stupeň rozvoje řeči, zrakového a sluchového vnímání, včetně vnímání rytmu. Předškolák se učí předměty porovnávat, třídít a řadit. Osvojuje si pojmy stejně, méně, více, třídí podle barvy,

¹² Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 14 – 18.

¹³ Tamtéž, s. 21 – 23.

¹⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. s. 188.

¹⁵ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 25 – 26.

velikosti a tvaru. Poznává, co do skupiny nepatří. Seřadí prvky od nejmenšího po největší a obráceně, podle odstínu barvy nebo množství. Rozvíjejí se jeho číselné představy, pochopení hodnoty čísla. Pojmenuje geometrické tvary – kruh, čtverec, trojúhelník a obdélník. Zároveň se zvyšuje jeho schopnost koncentrace na daný úkol.¹⁶

1.4 Vývoj řeči

1.4.1 Vývojové fáze řeči

Vývoj řeči je úžasným momentem ve vývoji dítěte. Začíná novorozeneckým křikem, který je reflexní činností. Dítě dává najevo svou libost či nelibost řečí těla a zvukovými projevy. Britský filozof Bertrand Russell uvádí, že v nejranější fázi vývoje jazyka, přibližně do 10. měsíce věku, si dítě osvojuje čtyři základní dovednosti:

- 1) pochopit slyšené slovo, když označující objekt vidí,
- 2) pochopit slyšené slovo, když označující objekt nevidí,
- 3) říct slovo, když označující objekt vidí,
- 4) říct slovo, když označující objekt nevidí.¹⁷

Postupně se jeho řeč stává prostředkem komunikace.

Ve dvou letech se myšlení začíná spojovat s řečí. Právě období od 2 do 7 let má zásadní význam pro osvojování jazyka.¹⁸ Mezi 18. a 36. měsícem se řečová kompetence dítěte rozšíří čtyřicetinasobně, hovoříme o tzv. řečově bouřlivém období.¹⁹

Dítě nejdříve začíná rozumět tomu, co se kolem něho mluví. Poslouchá a ukládá si to do paměti. Až později se

¹⁶ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 47 – 51.

¹⁷ Srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. s. 94.

¹⁸ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 28.

¹⁹ Srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. s. 95.

bude pokoušet slyšené samo vyslovit. Tento postup je obdobný při výuce cizího jazyka. Na začátku především posloucháme a snažíme se odhadnout a pochopit smysl. Postupně si osvojujeme slovní zásobu a učíme se jednotlivé fráze. Teprve pak začínáme sami mluvit.²⁰

Na vývoj řeči má vliv rozvoj hrubé motoriky - sed, lezení a chůze. Právě s nástupem chůze se začíná rozvíjet slovní zásoba. Též jemná motorika - obratnost rukou a uchopování drobných předmětů - má příznivý vliv na rozvoj řeči. Zrakové vnímání umožňuje dítěti odezírat pohyby mluvidel a neverbální komunikaci. Dítě si spojuje slova s předměty, které vidí. Pro osvojení správné artikulace má nezastupitelný význam sluchové vnímání. Již v šesti měsících je dítě schopno aktivně a záměrně poslouchat. Řeč ovlivňuje i sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.²¹

1.4.2 Funkce řeči

Švýcarský psycholog Jean Piaget se snažil objasnit funkce řeči u dětí. Na základě svých výzkumů zjistil, že všechny promluvy dětí můžeme rozdělit na řeč egocentrickou a řeč socializovanou. Z jeho měření vyplynulo, že egocentrická řeč u dětí do 6 - 7 let převažuje nad socializovanou řečí. Egocentrická řeč není prostředkem komunikace, protože zde chybí komunikační partner. Dítě mluví samo pro sebe, rytmizuje, skanduje a svoji řeč nemusí ničemu přizpůsobovat. Podle Piageta egocentrická řeč vychází z egocentrického myšlení dětí, z jejich fantastické představivosti a je jakýmsi verbálním sněním dítěte. Nemá žádnou funkci, pouze doprovází činnosti dítěte. Postupně se omezuje a zaniká na začátku školního věku. Socializovaná

²⁰ Srov. KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. s. 26.

²¹ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 28.

řeč je dialogickou řečí, je výsledkem sociálního zaměření myšlení.²²

Naproti tomu ruský psycholog Lev Semjonovič Vygotskij tvrdil, že egocentrická řeč dítěte není výsledkem egocentrického myšlení dítěte, ale má svoji specifickou funkci - přispívá k organizování dětského myšlení a je předchůdkyní tzv. vnitřní řeči bez artikulace. Slouží k zapamatování si a pochopení získaných informací, k objasnění nesrozumitelných situací a vyjádření dětských emocí. Prostřednictvím této řeči dítě řídí a komentuje své jednání. Podle Vygotského má řeč sociální funkci již od svého počátku. Pozdější psychologické výzkumy potvrdily Vygotského vysvětlení egocentrické řeči. Prokázalo se, že již od dvou let má dětská řeč komunikativní funkci a slouží k navázání dialogu. Pouze když dítěti chybí vhodné sociální prostředí, kompenzuje si nedostatek sociálních kontaktů samomluvou.²³

Německý psycholog William Stern, kritik Piageta, říká: *„Piaget zachází příliš daleko, když tvrdí, že v průběhu celého raného dětství, do 7 let, mluví dítě víc egocentricky než sociálně a že pouze po tomto věkovém předělu začíná převládat sociální funkce řeči. Tento omyl je založen na tom, že Piaget nebere dostatečný zřetel na význam sociální situace. To, zda dítě mluví víc egocentricky nebo sociálně, závisí nejen na jeho věku, ale i na podmínkách, v nichž se nalézá. Určujícími jsou zde podmínky rodinného života a podmínky výchovy. Piagetova pozorování se týkají dětí, které si hrají v mateřské škole, jedno vedle druhého. Tyto zákony a koeficienty platí jen*

²² Srov. VYGOTSKIJ, L. S. *Psychologie myšlení a řeči*. s. 33.

²³ Tamtéž, s. 33 – 34.

pro speciální dětské prostředí, které Piaget pozoroval, a nemohou být zevšeobecněny."²⁴

1.4.3 Jazykové roviny řeči

Rozlišujeme tyto jazykové roviny řeči:

- foneticko-fonologická,
- morfológicko-syntaktická,
- lexikálně-sémantická,
- pragmatická.²⁵

Foneticko-fonologická rovina zahrnuje sluchové rozlišování hlásek a jejich výslovnost. Ve 2 - 3 letech splňují mluvidla všechny předpoklady pro správnou artikulaci.²⁶ *„Do pěti let považujeme dyslálii (nesprávnou výslovnost) za fyziologickou (tedy za normální), od pěti do sedmi let za prodlouženou fyziologickou (širší normu), po sedmém roce je již málo pravděpodobné, že se výslovnost upraví spontánně.*"²⁷

Do morfológicko-syntaktické roviny patří užívání slovních druhů, tvarosloví a větosloví. Do čtyř let se dysgramatismy považují za fyziologické. Když přetrvávají i nadále, mohou signalizovat opožděný vývoj řeči, nebo snížený intelekt.²⁸

Lexikálně-sémantická rovina zahrnuje pasivní a aktivní slovník dítěte. Porozumění řeči můžeme pozorovat přibližně v 10. měsíci dítěte a projevuje se správnou motorickou reakcí na slyšené. Jakmile je dítě schopno se postavit a dělá první kroky, začíná se u něho rozvíjet i aktivní slovní zásoba. Pojmenovává předměty a činnosti. Postupně

²⁴ VYGOTSKIJ, L. S. *Psychologie myšlení a řeči*. s. 49.

²⁵ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 28 – 29.

²⁶ Tamtéž, s. 28 – 29.

²⁷ Tamtéž, s. 29.

²⁸ Tamtéž, s. 29.

začne klást otázky: „Kdo to je?“, „Co to je?“. Pro dítě ve věku 3 - 4 let jsou zase typické otázky: „Proč?“, „Kdy?“.²⁹

Pragmatická rovina se týká používání řeči v běžném životě. Jedná se o dovednost sdělit informaci, vyžádat si informaci, popsat svůj pocit a prožitek. Patří sem konverzační schopnosti a neverbální komunikace. Pro dítě je důležité, aby řeč těla korespondovala s mluvenou řečí.³⁰

Jednotlivé roviny jsou vzájemně propojené a prolínají se. Řeč je komplexní schopností. Dítě nejdříve slyší, vidí, cítí, hmatá a pohybuje se, přičemž získává informace a zkušenosti. Rozvoj všech oblastí vývoje zároveň podporuje vývoj řeči.³¹

1.5 Vývoj paměti

1.5.1 Kapacita paměti

Kapacita paměti roste s věkem. Na konci druhého roku věku dítě začíná používat dvouslovní věty. Pětileté dítě je již schopno si zapamatovat větu o pěti slovech.³² Současní autoři odhadují, že dvouleté dítě aktivně ovládá přibližně 300 slov, tříleté asi 1000 slov a pětileté více než 2000 slov. Kromě aktivní slovní zásoby se u dětí rozvíjí i pasivní slovní zásoba, která patří k jednomu ze základních kritérií inteligence.³³

Děti si zapamatují více, když o dané oblasti něco vědí, nebo mohou využívat logických souvislostí. Vzhledem k jejich neschopnosti používat paměťové strategie, se ukázalo, že neúmyslné zapamatování je efektivnější než

²⁹ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 29.

³⁰ Tamtéž, s. 29 – 30.

³¹ Tamtéž, s. 31.

³² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. s. 191 – 192.

³³ Srov. VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. s. 95.

úmyslné.³⁴ „Tento fakt potvrzují různé studie, např. Newman (1990) zjistil, že 4 - 5 leté děti si zapamatovaly více hraček, když byly instruovány, že si s nimi mají hrát, než když dostaly pokyn, že si je mají zapamatovat.“³⁵

1.5.2 Sluchové vnímání a sluchová paměť

Dítě vnímá sluchové podněty již v prenatálním období a reaguje na ně pohyby. Od třetího měsíce věku má schopnost lokalizovat zvuk - otáčí se za ním. Před prvním rokem rozumí jednoduchým slovním pokynům.³⁶

V předškolním období je dítě schopno lépe diferencovat zvuky, odlišit „vnímání figury a pozadí“, tj. vyčlenit některé zvuky z pozadí. Dítě naslouchá říkadlům a písničkám. Od třetího roku je schopno vyslechnout krátký příběh. Předškoláci dovedou vyslechnout i delší pohádku.³⁷

Dítě nejdříve vnímá krátkou větu jako jednu informaci a jednu akustickou jednotku. Nedělí si větu na slova. Až od čtyř let rozlišuje jednotlivá slova a začíná je dělit na slabiky. Dělení na slabiky předpokládá rytmizování s dítětem, opakování říkanek a rozpočítadel. Přibližně v pěti letech je dítě schopno vydělovat ze slova hlásky, a to nejprve první hlásku, později koncovou hlásku. Předškolní dítě vnímá rytmus řeči - krátké a dlouhé samohlásky. Má už rozvinutou sluchovou paměť, je schopné zachytit, zpracovat a uchovat slyšené informace. Podle zvuku rozeznává známé předměty a podle melodie poznává písničky. Roztleská slovo na slabiky a určí jejich počet. Zvládá rozpočítadla, z trojice slov najde rýmující se dvojici. Určuje počáteční hlásku slova. Předškoláci vnímají

³⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.* s. 191 – 192.

³⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.* s. 192.

³⁶ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku.* s. 40.

³⁷ Tamtéž, s. 40.

rytmus a dovedou ho napodobit. Tuto schopnost můžeme pozorovat při zpěvu a hře na rytmické nástroje.³⁸

1.6 Sociální dovednosti a autonomie dítěte

V rámci sociálního učení si předškolní dítě osvojuje určité způsoby chování a komunikace. Největší význam má nápodoba a identifikace – dítě napodobuje chování a jednání osoby, ke které má citovou vazbu a důvěru. Důležité je následné upevnění žádaného chování prostřednictvím pochvaly či odměny. Dítě si všímá i reakce dospělých na chování svých vrstevníků, dochází k tzv. zástupnému zpevnování. Pozitivní očekávání dodává dítěti jistotu, naopak negativní očekávání mu odebírá odvahu.³⁹

Na základě sociálního učení si dítě osvojuje tyto sociální kompetence:

- Dovede komunikovat verbálně i neverbálně.
- Na nové situace reaguje přiměřeně.
- Dovede se přizpůsobit novému prostředí.
- Je schopno se ovládat a porozumět svým pocitům.
- Je schopno porozumět emocem a chování druhých lidí.⁴⁰

Podle toho, jak je dítě přijímáno a jaké má vztahy s okolím, vyvíjí se jeho sebevědomí a sebedůvěra. Mezi dětmi jsou značné rozdíly zapříčiněné odlišným rodinným prostředím, zdravotním stavem dítěte, jeho temperamentem, úrovní jeho rozumového vývoje a komunikačních schopností.⁴¹

Motivace a sebedůvěra dítěte se nejvíce posiluje, když se na určité činnosti může podílet sám a jeho úsilí je oceněno. Autonomie dítěte představuje jeho iniciativu

³⁸ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 40 – 43.

³⁹ Tamtéž, s. 54.

⁴⁰ Tamtéž, s. 55.

⁴¹ Tamtéž, s. 55.

v procesu učení se. K nácviku samostatnosti dítěte by se měla využít jeho přirozená potřeba zkoušet a napodobovat to, co dělají dospělí.⁴²

1.7 Hra v předškolním věku

Předškolní období se často nazývá zlatým věkem hry. Již od narození je hra pro dítě tou nejpřirozenější činností, prostřednictvím které získává zkušenosti, seznamuje se se světem, který ho obklopuje a zároveň mu hra umožňuje jeho vlastní seberealizaci. Hra má pozitivní účinek na dítě, protože mu přináší radost a pocit naplnění. Biologická funkce dětské hry spočívá v přípravě na život.⁴³

Dítě si nejdříve hraje s vlastníma rukama, procvičuje jejich obratnost. Postupně začíná uchopovat hračky, které vyhazuje z postýlky a rodič mu je podává. Touto hrou navazuje kontakt s druhým člověkem. Od jednoho roku do dvou let mají děti v oblibě manipulační hry s vodou, pískem či blátem. S rozvojem chůze souvisí jejich zájem o prolézačky a skluzavky. Dětem se líbí hračky, které se pohybují nebo vydávají zvuky.⁴⁴

Ve třech letech převažuje hra paralelní, tzv. hra vedle sebe. Ve hře hraje důležitou roli nápodoba, dítě napodobuje činnosti, které dělají dospělí, zpravidla jeho rodiče. Objevuje se i symbolická hra, která souvisí s rozvojem fantazie. Zdokonalují se manipulační schopnosti dítěte. Staví kostky na sebe, vedle sebe a navléká větší korálky. Co se týče kresebního projevu, dítě zatím pouze čmárá po papíru.⁴⁵

⁴² Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 62.

⁴³ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. s. 47.

⁴⁴ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 59.

⁴⁵ Tamtéž, s. 59.

Čtyřleté děti si začínají hrát s ostatními dětmi, navazují sociální kontakty se svými vrstevníky. Rády si hrají na někoho jiného, používají převleky. Rovněž se těší z her, které napodobují běžné činnosti – hra na vaření, na doktora. Na písku staví tunely, hrady a dělají bábovičky. Jezdí na tříkolce, vozí panenky v kočárku. Stavějí autodráhy, kuličkové dráhy, velice oblíbené je stavění domečků a zahrad z LEGO stavebnice. Děti jsou schopné skládat větší puzzle, prohlížejí si obrázky v knížkách. V kresebním projevu se objevují hlavonožci a snaha vystihnout základní tvary věcí.⁴⁶

V pěti letech mají děti větší potřebu využívat ke hrám více prostoru, což odráží jejich potřebu nezávislosti. Zdolávají prolézačky, hrají si s míčem, s hokejkou. Dítě již upřednostňuje hry s kamarády – námětové, převleky, pohybové či konstruktivní. Výrazně se zlepšila jeho manuální zručnost – dítě stříhá, maluje, vykresluje omalovánky, kreslí postavu s konkrétními detaily, lepí, modeluje, šroubuje, skládá mozaiky a menší puzzle. Vydrží i u her s pravidly, jako je pexeso, domino a Člověče nezlob se. V tomto věku je možné začít i s hrou na hudební nástroj, např. flétnu.⁴⁷

Předškolní děti, tj. děti, které v daném školním roce dovrší šest let, zvládají složitější pohybovou koordinaci. Mohou jezdit na kole, plavat, bruslit a lyžovat. Ve volných hrách uplatňují svou tvořivost a fantazii a dovedou kooperovat s ostatními dětmi. Rozvíjí se u nich prosociální chování, dovedou se dělit o hračky. Prostřednictvím didaktických her pomáhají dospělí dětem hravou formou rozšiřovat jejich poznání. Dítě začíná rozlišovat mezi hrou a úkolem, zvyšuje se jeho motivace dokončit započatou

⁴⁶ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 59.

⁴⁷ Tamtéž, s. 59 – 60.

práci. Spontánní i záměrné učení prostřednictvím volných a didaktických her má nezanedbatelný význam pro přípravu dítěte na vstup do základní školy.⁴⁸

1.8 Vztah vývoje a učení

1.8.1 Organismická teorie

Vztahem mezi vývojem dítěte a učením se zabývali oba vědci – Piaget i Vygotskij. Piaget považuje proces zrání za klíčový předpoklad učení se. Dítě se určitým věcem může učit až v době, kdy dosáhne daného stupně kognitivních psychických funkcí. Piaget vidí vývoj a učení jako dva vzájemně nezávislé procesy.⁴⁹ „*Jeho hledisko je takové, že myšlení dítěte nutně prochází určitými stadii a fázemi, nezávisle na tom, učí-li se toto dítě, či nikoli.*“⁵⁰

Piaget ve své organismické teorii⁵¹ rozlišuje následující stadia ve vývoji myšlení:

- stádium sensomotorické inteligence (do 2 let),
- stádium symbolického, předpojmového myšlení (2 – 4 roky),
- stádium názorného, intuitivního myšlení (4 – 8 let),
- stádium konkrétních operací (8 – 11/12 let),
- stádium formálních operací (po 11/12 roce).⁵²

Ve stadiu sensomotorické inteligence jsou myšlenkové operace kojence vázány na skutečně prováděnou činnost a mají přímou vazbu na motorické akty.⁵³ „*Tyto konstrukce – protože chybí řeč a symbolická funkce – vycházejí výlučně*

⁴⁸ Srov. BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. s. 59 - 60.

⁴⁹ Srov. VYGOTSKIJ, L. S. *Psychologie myšlení a řeči*. s. 85 – 86.

⁵⁰ VYGOTSKIJ, L. S., *Psychologie myšlení a řeči*. s. 87.

⁵¹ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. s. 408.

⁵² Srov. LANGMEIER, J.; Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. s. 57 – 152.

⁵³ Tamtéž, s. 57 – 58.

z vjemů a z pohybů, tj. užívají senzomotorické koordinace činností bez zásahu představ nebo myšlení."⁵⁴

Symbolické, předpojmové myšlení je charakteristické vnímáním slov jako určitých předpojmů, které jsou nejisté a založené na nedůležitých vlastnostech. Dítě ještě nemá logiku a začíná užívat slova jako symboly a znaky, které označují předměty a události.⁵⁵ Hovoříme o tzv. sémiotické funkci.⁵⁶

V období názorného myšlení dítě začíná uvažovat v celostních pojmech a uvědomuje si podstatné vlastnosti pojmů. Dítě se orientuje na to, co právě vnímá nebo si dovede představit.⁵⁷

Stadium konkrétních operací tvoří přechod mezi činností a obecnějšími logickými strukturami. Je charakteristické propojováním jednotlivých myšlenkových operací, chápáním vztahů a různých dimenzí.⁵⁸

Nejvyšším stadiem vývoje inteligence je stadium formálních operací. Dítě uvažuje logicky, hledá alternativy a chápe abstraktní pojmy.⁵⁹

1.8.2 Zóna nejbližšího vývoje

Vygotskij přistupoval ke vztahu vývoje a učení opačně než Piaget. Dle jeho názorů má učení předcházet spontánnímu mentálnímu vývoji a má mu razit cestu. Správné učení má být před vývojem a ne za vývojem. Za pomoci dospělého se podporuje dozrávání intelektových schopností dítěte.⁶⁰

⁵⁴ PIAGET, J. *Psychologie dítěte*. s. 12.

⁵⁵ Srov. LANGMEIER, J.; Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. s. 78 – 80.

⁵⁶ Srov. PIAGET, J. *Psychologie dítěte*. s. 51.

⁵⁷ Srov. LANGMEIER, J.; Krejčířová, D. *Vývojová psychologie*. s. 90 – 93.

⁵⁸ Tamtéž, s. 124 – 128.

⁵⁹ Tamtéž, s. 149 – 152.

⁶⁰ Srov. VYGOTSKIJ, L. S. *Psychologie myšlení a řeči*. s. 71.

Teorie Vygotského ovlivnila ruskou i americkou pedagogickou psychologii, zejména edukaci předškolního a školního věku. Vznikla originální koncepce pod názvem zóna nejbližšího vývoje.⁶¹

Zónu nejbližšího vývoje Vygotskij vysvětloval jako vzdálenost mezi aktuální úrovní výkonu a potenciální vývojovou úrovní. Potenciální vývojové úrovně může dítě dosáhnout v interakci s učitelem s využitím určitých didaktických principů, např. návodných otázek, příkladů a demonstrací.⁶²

V Pedagogickém slovníku u pojmu zóna nejbližšího vývoje se uvádí: *„Jednotlivé vývojové etapy nezačínají náhle, skokem, ale organismus se na ně předem připravuje. Období, které těsně předchází nové vývojové etapě, je obdobím, kdy lidský organismus bývá vnímavější, citlivější, pohotovější zareagovat na podněty zvenku, takže se dá nástup změn „urychlit“. Toto období nazval ruský psycholog L. S. Vygotskij zónou nejbližšího vývoje.“*⁶³

Teorie Vygotského byla experimentálně ověřovaná v různých zemích světa. Bylo zjištěno, že platí za předpokladu, že učení probíhá v zóně nejbližšího vývoje. Dítěti se předkládají úkoly z bezprostředně následující vývojové etapy a je mu poskytnuta pomoc ze strany učitele nebo rodiče. Tím dochází k urychlování procesu zrání dítěte a rozvoji jeho osobnosti.⁶⁴

⁶¹ Srov. VYGOTSKIJ, L. S. *Psychologie myšlení a řeči*. s. 71.

⁶² Tamtéž, s. 72.

⁶³ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 386.

⁶⁴ Srov. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 386.

2 Metody jazykové výuky předškolních dětí

2.1 Přímá a nepřímá metoda

Rozlišují se dvě metody výuky jazyka - přímá a nepřímá. Přímá výuka používá metody přirozeného osvojování si mateřského jazyka dítětem. Nepřímá metoda je založená na uplatňování gramatických pravidel a učení se z paměti. Předpokladem použití této metody je dosažení stadia konkrétních operací ve vývoji myšlení dítěte. Uplatňování nepřímé metody je teda v předškolním vzdělávání nevhodné.⁶⁵

Po sametové revoluci začali postupně i v našem českém prostředí působit různé jazykové školy orientující se na výuku jazyka v předškolním věku. Některé z nich využívají zahraniční, důkladně propracované a ověřené metodiky, jiné vznikaly postupně dlouholetou praxí českých učitelů jazyka. Ti většinou úzce spolupracovali s odborně kompetentními rodilými mluvčími.

Při výuce jazyka u předškolních dětí je důležité, aby učitel byl schopen poskytnout dobrý jazykový vzor. Získají-li děti chybné návyky v intonaci a výslovnosti, budou se těžce odstraňovat v pozdějším věku. Podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky by měla být jazyková úroveň učitelů anglického jazyka u předškolních dětí B2. Tuto úroveň dosahují absolventi Státní jazykové zkoušky - základní, nebo absolventi mezinárodně uznávané zkoušky Cambridge ESOL First Certificate in English.⁶⁶

Existuje celá škála názorů na to, zda má význam věnovat se výuce druhého jazyka již od narození, nebo začít ve dvou letech, v pěti letech, nebo ještě později. Zajímavé

⁶⁵ Srov. SVOBODOVÁ, L. *Námětník činností pro výuku anglického jazyka v mateřských školách*. s. 15 – 17.

⁶⁶ Srov. Stupně znalostí podle Rady Evropy. Dostupné na WWW:

<<http://www.jazyky.com/content/view/80/53/>>.

poznatky přineslo pozorování řečového vývoje u bilingvních dětí, t.j. dětí, které každodenně přicházejí do styku se dvěma jazyky.

2.2 Jazykový vývoj bilingvních dětí

Bilingvní děti jsou děti pocházející zpravidla ze smíšených manželství, kde se hovoří oběma jazyky. Pokud se rodiče rozhodnou pro dvoujazyčnou výchovu, dochází k tzv. souběžnému bilingvistu. Pro správné osvojení obou jazyků se doporučuje dodržovat tzv. Grammontovo pravidlo. To znamená, že každý z rodičů mluví na dítě pouze svým mateřským jazykem.⁶⁷

Někteří odborníci pozorovali, že při současném působení dvou jazyků na dítě dochází k jazykovému opoždění. To se vysvětluje tím, že součet lingvistických struktur ze dvou jazyků je vyšší, než by tomu bylo při osvojování si pouze jednoho jazyka. Dalo by se říct, že mateřským jazykem pro bilingvní děti je bilingvistus a zvládnutí dvou jazykových systémů prostě vyžaduje o něco delší dobu.⁶⁸

Malé děti se učí jazyk velmi snadno, avšak v případě, že nemají potřebu daným jazykem mluvit, velmi rychle ho zapomínají. Tento fakt potvrzují případy dětí diplomatů, které se často stěhují z jedné země do druhé. Naučený jazyk zapomenou stejně tak rychle, jako se ho naučily. Udržet si všechny nové jazyky je možné pouze v případě, že se používají nepřetržitě a současně. Obvykle jeden z těchto jazyků převládne a stane se dominantním jazykem dítěte.⁶⁹

Saunders rozlišuje v jazykovém vývoji bilingvních dětí tři stadia:

⁶⁷ Srov. ŠULOVÁ, L.; BARTANUSZ, Š. Dítě vyrůstající v bilingvní rodině. In MERTIN, V.; GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 200 – 201.

⁶⁸ Tamtéž, s. 201.

⁶⁹ Srov. HARDING-ESCH, E. ; RILEY, P. *Bilingvní rodina*. s. 62 – 63.

- 1) Stadium jediného lexikálního souboru.
- 2) Stadium uvědomování si dvou rozdílných jazyků.
- 3) Stadium jasného rozlišování dvou jazyků.⁷⁰

V prvním stadiu považuje dítě oba jazyky za jediný systém s množstvím synonym. Používá slova a dvouslovné asociace vypůjčené z obou jazyků. Jeho slovní zásoba je omezená. Toto stádium trvá přibližně do dvou let věku.⁷¹

Druhé stádium je charakteristické tím, že se dítě postupně naučí rozlišovat mezi jazyky podle osoby, se kterou mluví. V tomto období se dítě zdokonaluje v rozlišování slovníku obou jazyků a částečně i gramatických pravidel. Druhé stadium začíná dovršením druhého roku dítěte.⁷²

Ve třetím stadiu dítě jasně rozlišuje oba jazyky, jejich slovní zásobu a gramatiku. V jeho řeči dochází pouze k minimálnímu prolínání jazyků. Přechod do tohoto období vyžaduje delší působení obou jazyků a je závislý na osobnosti dítěte a jeho schopnostech.⁷³

2.3 Metoda Helen Doron

2.3.1 Výuka angličtiny již od raného dětství

Přirozená metoda výuky anglického jazyka Helen Doron je dnes úspěšně realizovaná ve více než 30 zemích světa.⁷⁴ Tuto metodu vyvinula britská lingvistka Helen Doron. Od roku 1985 se podle jejího konceptu učí děti anglickému

⁷⁰ Srov. ŠULCOVÁ, L.; BARTANUSZ, Š. Dítě vyrůstající v bilingvní rodině. In MERTIN, V.; GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 201 – 202.

⁷¹ Tamtéž, s. 201 – 202.

⁷² Tamtéž, s. 202.

⁷³ Tamtéž, s. 202.

⁷⁴ Srov. Helen Doron. *Kdo jsme*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/spoluprace>>.

jazyku již ve svém raném dětství. Helen Doron Early English (dále HDEE) nabízí kurzy pro děti od 3 měsíců do 14 let.⁷⁵

Helen Doron říká, že učení se jazyku je jedním z nejkompexnějších úkolů v životě člověka. Pomocí její metody si děti vůbec neuvědomují, že tento úkol plní.⁷⁶ Učení se druhému jazyku je dětská hra. Angličtina je pro děti snadná, když se prezentuje správným způsobem. Děti si ji osvojují, jako kdyby se učily mateřský jazyk.⁷⁷

Profesor anglické didaktiky na Katolické univerzitě Eichstaett-Ingolstadt, Heiner Boettger, zkoumal, jak se děti učí ve výukových centrech Helen Doron v Německu. Cílem výzkumu bylo zjistit, co se skrývá za tímto vynikajícím projektem, který má tak skvělou reputaci, a jaký vliv má na jazykový a intelektuální rozvoj dětí. Ve výzkumu používal metody pozorování, rozhovoru a on-line dotazníků. Zjistil, že metoda Helen Doron využívá pestré aktivity a obdivuhodný individuální přístup k dětem. Např. pozoruhodnou skutečností bylo genderové rozlišování. Ve skupinách, kde byli jenom chlapci se hrálo více her spojených s pohybem. Všechna pozorovaná centra pro výuku byla náležitě vybavena a měla vhodné učební pomůcky. Vyškolení lektoři pracovali s nadšením a činnosti v angličtině byly pro děti zábavné a příjemné. Účast v jednotlivých aktivitách byla dobrovolná, pro jejich přitažlivost se děti ochotně zapojovaly. Výzkum prokázal vysokou úroveň dosaženého jazykového vývoje. Bylo zjištěno, že děti, které procházely jazykovou výukou prostřednictvím metody Helen Doron již od útlého dětství, si kromě jazyka osvojily i učební strategie, které tato metoda používá, a to mělo příznivý efekt na zlepšení jejich školních výsledků i v jiných

⁷⁵ Srov. Helen Doron. *O metodě*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/o-nas>>.

⁷⁶ Srov. Helen Doron. *Video*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.com/programme.php>>.

⁷⁷ Srov. Helen Doron. *Video*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.com/business-opportunities.php>>.

předmětech. Učení se cizímu jazyku pozitivně ovlivnilo i úroveň sociálních dovedností dětí.⁷⁸

2.3.2 Helen Doron v České republice

Výhradním držitelem licence na výuku metodou Helen Doron v České republice je společnost Angličtina pro Děti, s.r.o. se sídlem v Opavě.⁷⁹

Několikrát ročně organizuje školení pro nové lektory s akreditací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Společnost zprostředkovává otevírání dalších výukových center v českých městech s výhradním právem jediného výukového centra Helen Doron na daném území. Kromě toho poskytuje těmto centrům manuály v oblasti obchodní činnosti, nabízí učební materiály a organizuje letní a příměstské tábory Helen Doron English po celé České republice.⁸⁰

V lednu 2013 se Angličtina pro Děti s.r.o. stala autorizovaným testovacím centrem CAMBRIDGE ENGLISH Language Assessment. Studenti Helen Doron budou mít možnost absolvovat mezinárodně uznávané jazykové zkoušky přímo v centrech Helen Doron, kam na výuku docházejí.⁸¹

Helen Doron Early English získala akreditace MŠMT ČR na tyto výukové programy:

- HDEE - metodika výuky anglického jazyka pro předškolní a mladší školní děti,
- Didi and Polly - metodika výuky anglického jazyka pro MŠ,

⁷⁸ Srov. BOETTGER, H. *Prof. H. Boettger study of Helen Doron English students in Germany-2012*. Dostupné na WWW: <http://www.youtube.com/watch?v=zNjfb_8E-Os&feature=youtu.be>.

⁷⁹ Srov. Helen Doron. *Cambridge English exams v Helen Doron English*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/novinky/cambridge-english-exams-v-helen-doron-english>>.

⁸⁰ Srov. Helen Doron. *Volná místa*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/spoluprace-mista>>.

⁸¹ Srov. Helen Doron. *Cambridge English exams v Helen Doron English*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/novinky/cambridge-english-exams-v-helen-doron-english>>.

- Super-Nature - cyklus metodických seminářů pro učitele I. stupně ZŠ.⁸²

Angličtina pro děti HDEE nabízí výuku pro děti od 3 měsíců do 14 let.⁸³ Právě tato systematická návazná výuka je nespornou výhodou tohoto programu. Rodiče si mohou vybrat ze široké nabídky kurzů. Pro nejmenší a malé děti jsou to kurzy mluvené angličtiny, pro starší děti kurzy konverzace, čtení a psaní. Výuka probíhá v malých skupinkách 4 - 8 dětí. Aby výuka byla efektivní, je důležitá podpora rodičů. Ti obdrží CD na každodenní 15 minutové poslouchání.⁸⁴ Kurzy probíhají v prostorách jednotlivých výukových center Helen Doron.

Program Didi and Polly je určený pro děti v mateřských školách od 2 do 7 let. Je přizpůsoben pro práci s větší skupinou. Rozkošné postavičky, dráček Didy a fenka Polly, provázejí děti při výuce angličtiny zábavnou formou prostřednictvím písniček, tanečků, příběhů a her. Program je rozvržený na 4 roky předškolního vzdělávání.⁸⁵

Program Super-Nature je koncipován pro 1. - 3. třídu ZŠ a předpokládá práci s větší skupinou. Zábavné aktivity, interaktivní hry, písničky a příběhy podporují kladný vztah dětí k angličtině a zároveň v nich probouzejí lásku k přírodě a ekologii.⁸⁶

⁸² Srov. Helen Doron. *Akreditace*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/akreditace>>.

⁸³ Srov. Helen Doron. *O metodě*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/o-nas>>.

⁸⁴ Srov. Helen Doron. *HDEE – trvalá systematická výuka anglického jazyka*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/programy>>.

⁸⁵ Srov. Helen Doron. *Didi and Polly*. Dostupné na WWW: <<http://didiandpolly.com/>>.

⁸⁶ Srov. Helen Doron. *Super Nature – MŠMT ČR*. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz/super-nature>>.

2.3.3 Výuková hodina v centru Helen Doron v Mladé Boleslavi

Se souhlasem Centra HDEE v Opavě autorka této práce měla možnost se podívat na jednu vyučovací hodinu v prostorách výukového Centra Helen Doron v Mladé Boleslavi. Jednalo se o kurz First English For All Children, který je určen pro 4 - 5 leté děti.

Prostory výukového centra jsou přizpůsobené výuce v malých skupinkách. Připomínají dětské pokojíčky, lákají svou barevností, prostorem ke hraní na měkkém koberci a celkovou útulností. Rodiče mají možnost zůstat se svými dětmi v místnosti před začátkem výuky nebo pozorovat celou výuku.

Na začátku lektorka děti přivítala v jejich mateřském jazyce - češtině. Zeptala se jich, jestli doma poslouchaly anglické CD. Rodiče dostávají CD s písničkami a slovní zásobou k domácímu každodennímu poslechu.

Příchod maňaska dráčka, který přivítal děti, byl signálem, že od teď se už mluví anglicky. Lektorka házela dětem míček. Kdo měl míček, ten mluvil. Lektorka a děti se anglicky představovaly: I am Katka. You are Péťa. Následovala pohybová píseň Good morning. Děti chodily v kruhu a zpívaly. Pohybovou aktivitu vystřídala klidová činnost, u které děti seděly na měkkých polštářích. Jejich pozornost zaujaly obrázky dne a noci. Lektorka dětem v jednoduchých větách představovala slovní zásobu: It's night. It's a moon. Děti následně třídily vybrané předměty a suchým zipem je přilepovaly na obraz dne nebo noci. Zároveň předměty anglicky pojmenovávaly.

Při další práci s dětmi lektorka využívala karty s obrázky dopravních prostředků. Atmosféra byla velmi uvolněná, děti byly spokojené a zaujaté aktivitami. Každé

dítě mělo v průběhu hodiny možnost opakovaně samostatně reagovat motorickým pohybem spojeným s jednoduchou anglickou větou, např.: It's a truck.

Další změnou činnosti byla výtvarná aktivita. Děti vykreslovaly papírová letadla, se kterými si pak zazpívaly a „zalétaly“ při pohybové písničce. Právě střídání různých činností pomáhalo udržet jejich pozornost a spolupráci.

Zajímavé byly aktivity s pytlíkem plným ovoce. Těmto aktivitám předcházelo opakování názvů druhů ovoce s využitím obrázkových karet. Lektorka vždy jednoduchými větami komentovala své jednání. Děti reagovaly na její otázky a pokyny. Její role skutečně připomínala maminku, která si hraje se svými dětmi. Byla k dětem vstřícná a vnímavá, zároveň bylo vidět, že všechno, co dělá, je promyšlené a připravené. Dětem se moc líbilo vybrat si obrázkovou kartu s plácačkou na hmyz a následně ji anglicky pojmenovat. Lektorka opakovaně děti chválila a povzbuzovala, aby se zapojovaly do všech činností.

Při učení se jazyku obecně platí, že děti jsou mnohem dříve schopné porozumět řeči lektora, než ji hned samy aktivně uplatnit, tj., že jejich pasivní slovní zásoba je daleko rozsáhlejší než aktivní. Právě jejich správná reakce na pokyny nebo schopnost jednoslovně odpovědět na položenou otázku, tuto skutečnost potvrzuje.

Vybarvení ovoce správnou barvou v pracovních sešitech bylo cvičením, při němž děti pracovaly dle anglických pokynů lektorky. Bylo překvapivé, že ještě stále neztrácely pozornost. Tuto činnost vystřídala písnička o ovoci. Tentokrát děti seděly a zvedaly ovoce, o kterém se zrovna zpívalo. Následovalo malé občerstvení. Lektorka nabídla dětem čaj a sušenky. I toto pohoštění je součástí výuky,

protože veškerá komunikace s dětmi probíhala pouze v angličtině.

Na řadu přišla chvílka s příběhem. Příběh četla lektorka, děti mohly sledovat obrázky v knížce. Oživení přišlo s písničkou, před kterou děti obdržely kuželky různých barev. Děti zvedaly kuželky podle barvy. Veselou písničku si s radostí zazpívaly ještě jednou v rychlejším tempu.

Lektorka dětem anglicky poděkovala a rozloučila se s nimi pozdravem: Bye-bye. Chvíli si s dětmi ještě poseděla na koberci, mluvila už ale česky. Děti dostávaly za odměnu do svých pracovních sešitů červená srdíčka a razítko na ruku podle vlastního výběru - delfínky, spirálky nebo kytičky. Děti z toho měly radost a i tímto způsobem se určitě posiloval jejich pozitivní emoční vztah ke své učitelce angličtiny. Pracovní sešity si děti odnášely domů. Hodina trvala 45 minut a byla plně využita.⁸⁷

2.4 Liberecká jazyková školka

2.4.1 Výuka anglického jazyka v MŠ a ZŠ

Liberecká jazyková školka, o.p.s. se dlouhodobě věnuje výuce angličtiny u předškolních dětí. Na koncepci metodiky, kterou využívá, se výrazným způsobem podílel pan Stephen Watts. Pan Watts působil jako učitel v Liberecké jazykové školce a později se stal vedoucím metodikem v britské společnosti Wattsenglish Ltd. Tato společnost má akreditaci MŠMT ČR ke vzdělávání učitelů mateřských škol a zavádění vzdělávacích programů pro výuku angličtiny v MŠ a na

⁸⁷ Srov. Písemný záznam autora z výukové hodiny v Centru Helen Doron v Mladé Boleslavi dne 8. 11. 2012.

prvních stupních základních škol. Společnost využívá rodilých mluvčích jako lektorů jazykového vzdělávání.⁸⁸

Liberecká jazyková školka, o.p.s. společně s britskou společností Wattsenglish Ltd. budují společný vzdělávací portál <www.wattsenglish.com>, ze kterého je možné čerpat náměty na různé aktivity a hry pro jazykové vzdělávání dětí. Obě společnosti rovněž organizují kurzy a workshopy, kde představují svou metodiku.⁸⁹

2.4.2 Principy jazykové výuky předškolních dětí

Při výuce anglického jazyka uplatňuje Liberecká jazyková školka několik principů, které respektují vývojová specifika předškolních dětí. K těmto základním principům patří:

- Schopnost porozumět. Tento princip vychází ze zkušenosti z učení se mateřskému jazyku. Dávno předtím, než děti začnou samy mluvit, jsou schopné porozumět řeči dospělých. Tato schopnost jim umožňuje správně reagovat na jejich pokyny. Učitel má při výuce podporovat svoji řeč neverbální komunikací, a to gesty, mimikou a využívat pomůcky, jako jsou obrázky, loutky apod.

- Využití her a pohybu. Předškolní děti si dlouhodobě pamatují to, co je spojeno s příjemným zážitkem. V předškolní výchově se proto uplatňuje prožitkové učení. Hra je výborným prostředkem k podpoře komunikace, kooperativního učení a nenásilného osvojování a procvičování si poznání. Využití pohybu při hrách umožňuje dětem se odreagovat a uvolnit.

- Nepřímé učení. Učení se jazyku musí být spojené s realitou dětského světa. Děti rády opakují říkadla,

⁸⁸ Srov. WATTS, S.; ŠOLTYS, J.; NEDVĚDOVÁ, P. a kol. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I.* s. 7.

⁸⁹ Tamtéž, s. 52.

písničky, hádanky, rozpočítadla a básničky. Milují pohádkové postavy a napodobují jejich hlasy. Tímto způsobem si zdokonalují svůj mateřský jazyk. Toto bezděčné, dětmi neuvědomované učení, je nejefektivnějším způsobem, jak si osvojit i druhý jazyk.

- Rozvíjení představivosti. Tento princip se využívá při práci s pohádkami a příběhy. Je potřebné vytvořit vhodné pohádkové prostředí, aby děti naplno vnímaly gradaci děje a podpořila se jejich ochota komunikovat.

- Aktivace všech smyslů. Děti se učí svůj mateřský jazyk zapojením všech smyslů. Toho je zapotřebí využít i při výuce cizího jazyka. Děti si tak zároveň budou procvičovat své manipulační, grafické a konstruktivní schopnosti. Úspěšné jsou hudební a hudebně-pohybové hry, využívají se i smyslové a psychomotorické hry.

- Střídání činností. Tento princip podporuje udržení pozornosti dětí. Jejich schopnost soustředit se je omezená řádově na několik minut. Proto se doporučuje střídat činnosti každých 5 až 10 minut. Je vhodné zařazovat pohybové i klidové aktivity.

- Upevňování. Opakování již známých aktivit dává dětem potřebný pocit sebejistoty. Dítě musí jazyk nejdříve vstřebat poslechem, teprve pak ho může samo produkovat. K produkci jazyka dětem napomáhá skupinové zpívání, odříkávání básniček a různé formy drilu.

- Individuální přístup. Je potřebné, aby učitel věnoval svou pozornost každému dítěti. Pochvala podporuje motivaci dětí. Dítě se má chválit ne jenom za správnou odpověď, ale i za snahu odpovědět nebo za správnou motorickou reakci.

- Užítí mateřského jazyka. Existují dva způsoby vzhledem k používání mateřského jazyka. První způsob vůbec nepoužívá mateřský jazyk. Tento způsob klade důraz na neverbální komunikaci a využití různých pomůcek - loutek, obrázků

apod. Hodina vedená pouze v cílovém jazyce je pro děti nesmírným přínosem. Druhý způsob je kombinací cizího jazyka s mateřským. Výhodou je větší pocit jistoty u dětí, které mohou vyjadřovat své pocity i mateřštinou. Použití rodného jazyka dále usnadňuje vysvětlení pravidel při hrách a urychluje pochopení pokynů. Při tomto způsobu je důležité jasně oddělit dobu, kdy se mluví jenom anglicky. Signálem může být loutka nebo nasazení papírových čepic. Když děti i v této době použijí mateřštinu, doporučuje se, nereagovat nebo naznačit, že loutka nerozumí.

Správným používáním těchto principů se rozvíjí kromě jazykových schopností dětí i celá jejich osobnost.⁹⁰

2.4.3 Fáze vyučovací hodiny

Ve své metodice p. Watts využil svých zkušeností ze vzdělávání předškolních dětí v Japonsku. Sestavil jednoduchý vývojový diagram, podle kterého by měla probíhat výuka každého nového tématu v cizím jazyce. Jazykovou hodinu rozdělil na čtyři fáze:

- 1) prezentace jazyka,
- 2) dril,
- 3) TPR aktivity,
- 4) hry pro všeobecné procvičení.⁹¹

Prezentace nové slovní zásoby má být pro děti poutavá a zábavná, aby je motivovala k následné komunikaci. K tomuto účelu se používají hry s využitím obrázkových karet. Při hrách PARTIAL CARD, FLASHCARD - FLASH, MOVING FLASHCARD a MYSTERY CARD se učitel ptá dětí: What is it? Přitom kartičku s obrázkem postupně odkrývá nebo ukáže pouze na pár vteřin. Dalšími možnostmi je ukazovat kartu

⁹⁰ Srov. WATTS, S.; ŠOLTYS, J.; NEDVĚDOVÁ, P. a kol. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I.* s. 8 – 9.

⁹¹ Tamtéž, s. 7.

v pohybu nebo mít připravenou kouzelnou kartu s otvorem na tečce otazníku. Hra SECRET FLASHCARD využívá psychologii malé skupiny. Učitel nejprve odmítá ukázat, co je na kartě, pak to ukáže pouze jednomu nebo dvěma dětem, gestem naznačí, že to nesmějí ostatním prozradit. Nakonec se obrázek ukáže všem dětem. Zajímavá je hra JIGSAW CARD, která spočívá v postupném skládání okopírované a nastříhané obrázkové kartičky. Při hře WHAT'S NEW? děti pojmenovávají anglicky karty rozložené v kruhu. Pojmenované karty se z kruhu odebírají a zůstanou karty s novou slovní zásobou, které se následně drilem procvičí. Další možností je využití skutečných předmětů nebo komentování volné nebo konstruktivní hry.⁹²

Drilování je důležitou fází hodiny, ve které dochází k upevňování nové slovní zásoby a jazykových struktur. Cílem procvičovacích her je opakování nové látky zábavnou a pro děti přitažlivou formou. Při hrách HIGH DRILL, LOW DRILL, QUIET DRILL a LOUD DRILL děti sedí v kruhu, učitel kartu zvedne vysoko, nízko, dá si před pusou prst a nakonec všichni zvednou obě ruce nad hlavu. Podle polohy obrázku se mění tón hlasu z vysokého na nejhlubší, pak šepot a nakonec všichni zakřičí odpověď. Výsledným efektem hry TRIPPLE DRILL je odpověď jednoho dítěte třikrát za sebou. Slovíčka se mohou drilovat ve vytvořených skupinkách - GROUP DRILL. Hra RHYTHMICAL DRILLING využívá doprovodní pohyb v rytmu, např. tleskání, kývání hlavy, skákání apod. Děti mohou při své odpovědi postupně vstávat a sedat si, až se docílí efektu mexické vlny - MEXICAN WAVE DRILLING. Hra NASAL DRILLING využívá nosové zvuky. Děti si chytanou palcem a ukazovákem nos a procvičují jazyk. Ve hře EMOTIONAL DRILLS se procvičuje jazyk pomocí vyjádření emocí. Změnu

⁹² Srov. WATTS, S.; ŠOLTYS, J.; NEDVĚDOVÁ, P. a kol. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I.* s. 31 – 33.

hlasu využívá hra CHARACTER DRILLS. Zajímavou obměnou je hra REVERSE DRILLS, která využívá drilování ve zpětném směru a efektivně upevňuje znalosti o slovosledu věty.⁹³

Total Physical Response - TPR aktivity využívají princip nonverbální reakce dětí na anglické pokyny učitele. Aktivity prověřují, jak děti látku pochopily, a zároveň napomáhají vytvářet prostředí bez stresu. To se docíluje tím, že se od dětí nepožaduje aktivní použití jazyka. K úspěšnosti her přispívá vytvoření ustáleného systému gest a posunků. Tyto aktivity jsou podrobně metodicky zpracované ve formě metodických karet přímo použitelných ve výuce. Již samotné názvy her napovídají, jaká motorická reakce se od dětí vyžaduje, např. RUN AND CIRCLE, RUN AND FETCH, TOUCH, STATIONS - YES/NO, MIME, SCATTER RACE, TRUTH GAME a známá hra SIMON SAYS.⁹⁴

Hry pro všeobecné procvičení pomáhají procvičit a aktivizovat stávající slovní zásobu. Hry jsou založené na kombinaci verbální i neverbální komunikace a klidových i pohybových činností. Metodika popisuje hry jako FLASHCARD HUNT, FEELY BAG, CHARADES, FROZEN STATUES, MEMORY GAME, PELMANISM, FRUIT SALAD, MONSTER MAKER, CHINESE WHISPERS nebo STORIES AND ROLEPLAY.⁹⁵

Při hodině se samozřejmě nemusí vždy využít všechny čtyři fáze. Někdy to nedovoluje ani čas, protože pod pojmem hodina se myslí jedna vyučovací jednotka, která trvá 20 - 30 minut. Doporučuje se, aby hře předcházela alespoň jedna z prvních tří fází hodiny.

⁹³ Srov. WATTS, S.; ŠOLTYS, J.; NEDVĚDOVÁ, P. a kol. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I.* s. 34 – 35.

⁹⁴ Tamtéž, s. 36 – 44.

⁹⁵ Tamtéž, s. 44 – 50.

2.5 Metodika Cookie and Friends

Metodika Cookie and Friends je produktem Oxford University Press, které je oddělením Oxfordské university podporující vzdělávání publikováním po celém světě. Autorka tohoto praktického kurzu pro předškolní děti je Vanessa Reilly. Její metoda je vhodná i pro práci s větší skupinou dětí (16 dětí).

Celý kurz se skládá ze tří dílů:

- 1) Cookie and Friends Starter (vhodné pro 3 - 4leté děti),
- 2) Cookie and Friends A (vhodné pro 4 - 5 leté děti),
- 3) Cookie and Friends B (vhodné pro 5 - 6 leté děti).⁹⁶

Každý díl má svou učebnici, metodickou příručku, zvukové CD a balíček materiálů pro učitele. Učebnice sestává z barevných vytrhávacích pracovních listů. Dítě si po každé hodině odnáší domů jeden vyplněný pracovní list. Na jeho zadní straně jsou slova písničky z příslušné lekce. Učebnice je koncipována tak, aby si děti procvičily dovednosti, které potřebují před nácvikem čtení a psaní. Cvičení jsou zaměřena na zlepšení koordinace oko - ruka. Děti vybarvují, řadí, počítají, spojují, doplňují chybějící prvky a hledají rozdíly.⁹⁷

Předností tohoto kurzu jsou podrobně zpracované metodiky, ve kterých i začínající učitel najde detailní popis postupu, jak pracovat s dětmi. Každá tematická lekce poskytuje přípravu na 8 hodin výuky a na 2 extra hodiny k upevnění a rozšíření učiva. Jednotlivé hodiny ve všech lekcích jsou uspořádány podobně:

1. hodina - prezentace slovní zásoby,
2. hodina - opakování slovní zásoby,

⁹⁶ Srov. REILLY, V. *Cookie and friends*. s. 7.

⁹⁷ Tamtéž, s. 6.

3. hodina - prezentace příběhu,
4. hodina - opakování příběhu,
5. hodina - procvičování slovní zásoby,
6. hodina - dramatizace příběhu,
7. hodina - opakování písniček a veškeré slovní zásoby,
8. hodina - kategorizace slovní zásoby,
9. hodina - upevňování učiva,
10. hodina - rozšíření učiva.⁹⁸

Balíček materiálů pro učitele obsahuje maňáska kocourka Cookie, plakát klokanky Lulu s kapsou na karty s obrázky, další plakáty k pravidelnému opakování, velké karty s příběhy, sadu karet s obrázky a kopírovatelné materiály. Karty s obrázky představují celou aktivní slovní zásobu dětí. Na CD jsou nahrávky všech písniček, říkanek a příběhů z učebnice. Nahrávky umožňují dětem poslouchat řeč rodilých mluvčích se správným přízvukem a intonací. Každá lekce obsahuje příběh, který je znázorněn na velkých kartách. Práci s příběhem usnadňuje učitelce text příběhu, který je na zadních stranách karet. Kopírovatelné materiály nabízejí skládací knížky, materiály ke svátkům a mimořádným dnům, tvořivé aktivity a další pracovní listy ke každé lekci. Součástí balíčku pro učitele jsou i nálepky sloužící k odměňování dětí.⁹⁹

Cílem jazykového kurzu *Cookie and Friends* je rozvíjet celou osobnost dítěte v předkolním věku. Lingvistický cíl je dosahován pomocí "recyklace" jazyka a komunikačních interakcí ve skupině dětí. Každá lekce je založena na rutinních postupech a celý kurz směřuje k vedení velké části všech lekcí v angličtině. Hlavním protagonistou celého kurzu je kocourek Cookie, který se svými přáteli klokanicí a kačerem prožívají různá dobrodružství. Učivo je

⁹⁸ Srov. REILLY, V. *Cookie and friends*. s. 9.

⁹⁹ Tamtéž, s. 6.

prezentováno přitažlivou formou a zohledňuje věk dětí a jejich schopnosti. Součástí metodik je i zásobník aktivit s maňáskem a zásobník her s plakátem a kartami.¹⁰⁰

2.6 Metodika Playtime

Novinkou od Oxfordu je kurz angličtiny pro předškolní děti Playtime s integrovanou multimedialní podporou. Jeho autorkou je Claire Selby. Svou strukturou a metodickým zpracováním je velmi podobný oblíbenému kurzu Cookie and Friends. Je zaměřen na celkový rozvoj dítěte a obdobně je rozdělen do třech dílů:

- 1) Playtime Starter (vhodné pro 3 - 4 leté děti),
- 2) Playtime A (vhodné pro 4 - 5 leté děti),
- 3) Playtime B (vhodné pro 5 - 6 leté děti).¹⁰¹

Playtime je jedinečným komplexním balíčkem, který umožňuje široký výukový potenciál. Děti pracují s Velkými knihami příběhů, plakáty, kartami s obrázky, učebnicí, pracovními sešity, audionahrávkami a samolepkami. Výraznou předností tohoto kurzu je oživení kreslených příběhů a písniček prostřednictvím Playtime DVD. Pro díly Playtime A a Playtime B jsou na DVD také filmy z reálného prostředí.¹⁰²

Hlavní postavy v kurzu jsou čtyři děti z mateřské školky: Rocket, Star, Melody a Twig. Každý z nich má jiné vlastnosti a zájmy, a proto se děti snadno ztotožní s některým z nich. V příběhu vystupuje i Rocketova plyšová hračka Monkey. Stejně jako v kurzu Cookie and Friends, každá lekce prezentuje šest klíčových slov pro aktivní zvládnutí dětmi a několik frází pro pasivní slovní zásobu. Playtime usiluje o časté opakování těchto frází

¹⁰⁰ Srov. REILLY, V. *Cookie and friends*. s. 6. – 7.

¹⁰¹ Srov. SELBY, C. *Playtime*. s. 1.

¹⁰² Tamtéž, s. 1.

v příbězích, což nezřídka vede k tomu, že si je děti aktivně osvojí.¹⁰³

I tento kurz je založen na pravidelně se opakujících postupech. Ke změně činností se využívají říkanky, což učitelce usnadňuje práci s dětmi. Maňásek Monkey mluví pouze anglicky a doprovází děti v průběhu celé výuky.

Kurz Playtime nabízí možnost zapojit se do procesu učení i rodičům, a to prostřednictvím unikátní webové stránky s různými aktivitami <www.oup.com/elt/playtime>. Úvodní dopis rodičům uvádí příklady, jak mohou s dětmi pracovat. Ke každé lekci je zde uveden obrázkový slovníček. Stránky obsahují písničky k poslechu, jednoduché příběhy ke čtení a zajímavé činnosti s poznámkami pro rodiče.¹⁰⁴

2.7 Angličtina pro předškoláky

Angličtina pro předškoláky je metodikou pro výuku anglického jazyka v mateřské škole. Její autorkou je Mgr. Iva Hennová, ředitelka jazykové školy IRISLINGUA v Praze 8. Tuto pomůcku mohou využívat jak učitelky MŠ, tak lektoři mimoškolních aktivit. Metodika je určena pro práci s dětmi, které ještě neumějí číst a psát. Je proto hlavně založena na mluvení a poslechu s využitím doprovodných pohybových, výtvarných a jiných aktivit. Obdobně jako p. Watts navrhuje autorka nejdříve využívat formu Total Physical Response, která je základem výuky angličtiny v raném věku.¹⁰⁵

Metodika Mgr. Ivy Hennové je přizpůsobena motorickým schopnostem dětí, jejich myšlení a vývoji jejich paměti. Děti jsou motivované zábavnými aktivitami, hraním her, vytvářením pozitivní a vstřícné atmosféry. Výuku činí

¹⁰³ Srov. SELBY, C. *Playtime*. s. 1.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 3.

¹⁰⁵ Srov. HENNOVÁ, I. *Angličtina pro předškoláky*. s. 10.

přitažlivou používání maňásků, plyšových hraček a odměňování dětí pochvalou, razítky či smajlíky.¹⁰⁶

Autorka doporučuje dodržovat při výuce tyto pedagogické zásady:

- Střídání klidových aktivit s pohybovými a kreativních se spontánními.
- Zohledňovat momentální situaci a atmosféru ve třídě.
- Neustále opakovat doposud naučené.
- Používat rutinní fáze hodiny.
- Nevysvětlovat gramatiku.
- Nenásilně opravovat děti zopakováním správného tvaru.
- Povzbuzovat děti v používání cizího jazyka.
- Reagovat anglicky na mateřštinu dětí.
- Dbát na svou správnou výslovnost.
- Využívat originálních nahrávek básniček, písniček a pohádek.
- Při výuce používat angličtinu v nejvyšší možné míře.
- Doprovázet svou řeč neverbálními projevy, mimikou a gesty.
- Snažit se o radostnou a zábavnou výuku.
- Využívat dětskou zvědavost, hravost a fantazii.
- Používat obrázky a názorné předměty.
- Hrát s dětmi hry, zpívat písničky, říkat básničky a říkadla, používat dramatizaci.
- "Hrát divadlo" před dětmi, měnit intonaci svého hlasu.
- Děti neustále povzbuzovat.
- Stydlivé děti nenásilně zapojovat.
- Vybírat témata blízká dětem a jejich prostředí.
- Střídat prostředí - u stolku, na zemi, v prostoru.

¹⁰⁶ Srov. HENNOVÁ, I. *Angličtina pro předškoláky*. s. 10 – 11.

- Udržovat pozornost dětí očním kontaktem.
- Zapojovat děti do pomocných aktivit, např. sbírání pomůcek.
- Před ukončením jedné aktivity mít již naplánovanou další.
- Hru ukončit ještě v době, kdy děti baví.
- Soutěživé hry vždy dohrát do konce.
- Při hrách s vyřazením mít připravenou činnost pro vyřazené děti.
- Opakovaně zařazovat oblíbené aktivity.¹⁰⁷

Metodika Angličtina pro předškoláky obsahuje aktivity pro začátečníky i pokročilé. Jednotlivé náměty jsou seřazené podle školních měsíců od září do července. Ke všem písničkám jsou uvedené i notové zápisy.

2.8 Seznamování s angličtinou v MŠ Laurinka

Autorka této práce má sedmiletou zkušenost s výukou anglického jazyka na základní škole. V rámci doplňkových programů v Mateřské škole Laurinka v Mladé Boleslavi vede již čtvrtým rokem zájmový kroužek pro předškolní děti Seznamování s anglickým jazykem. V letošním školním roce je do kroužku přihlášených 19 dětí. Výuka angličtiny probíhá v měsících říjen až červen pravidelně jednou týdně.

Metoda, kterou autorka této práce používá, je příkladem toho, jak lze využít a zkombinovat metodické postupy prezentované různými autory a připravit tak smysluplný program pro konkrétní kurz v určitých podmínkách.

Hlavním metodickým materiálem pro Seznamování s anglickým jazykem v MŠ Laurinka je balíček pro učitele „Cookie and Friends“ od autorky Vanessy Reilly. Při výuce

¹⁰⁷Srov. HENNOVÁ, I. *Angličtina pro předškoláky*. s. 12 – 13.

se pracuje s tématickými celky z dílů A a B *Cookie and Friends*. Vzhledem k týdenní frekvenci kroužku není ale možné postupovat podle příprav hodin uvedených v těchto metodikách. Ty předpokládají mnohem větší časovou dotaci pro každou lekci. Proto si autorka této práce sestavila vlastní strukturu hodiny. Inspirovala jí přitom doporučení Mgr. Ivy Hennové pro stavbu hodiny, které uvádí ve své metodice *Angličtina pro předškoláky*.¹⁰⁸

Program hodiny:

- 1) Zahájení.
- 2) Zopakování některých starších písniček či básniček.
- 3) Zahřívací aktivita - hra k zopakování slovní zásoby.
- 4) Hlavní část hodiny - téma/cíl.
- 5) Procvičovací část.
- 6) Závěrečná hra.
- 7) Úloha v pracovním sešitu.
- 8) Závěr.

Pravidelným signálem pro zahájení hodiny je písnička *Hello song*. Druhá a třetí část hodiny je věnovaná opakování. Děti mají možnost uvědomit si, co všechno se již naučily. To jim dodává pocit sebedůvěry, navozuje tu správnou atmosféru a zároveň přispívá k upevňování učiva.

V kroužku se pracuje s jednou lekcí tři hodiny. Hlavním obsahem první hodiny je prezentace nové slovní zásoby. Druhá hodina je zaměřená na procvičování slovní zásoby a třetí hodina je věnovaná chvílce s příběhem dané lekce. Procvičovací část a závěrečná hra vždy souvisejí s hlavní částí hodiny.

Pod pojmem hodina se myslí 30 minut aktivního používání jazyka formou pohybových písniček, básniček, říkadel, zajímavých aktivit a jazykových her. Je to část, ve které

¹⁰⁸ Srov. HENNOVÁ, I. *Angličtina pro předškoláky*. s. 13 – 14.

učitelka pracuje s celou skupinou dětí a v programu hodiny odpovídá bodům 1 - 6.

V části 7 je dětem umožněno pracovat individuálně vlastním tempem a po splnění zadaného úkolu dostávají odměnu a loučí se s učitelkou anglickým pozdravem. Odměnou je získání razítka, smajlíka nebo nálepky.

Samostatná práce dětí není částí hodiny bez jazyka. Je spojená s poslechem již naučených anglických písniček. Děti jsou vedené k tomu, aby se ke zpívání připojily. Autorka práce má zkušenost, že to dělají s radostí. Dokonce i po rozloučení s učitelkou zůstávají na koberci a zpívají.

Vzhledem k malé časové dotaci zájmového kroužku je důležité vybírat ty aktivity, hry a činnosti, které jsou pro děti nejatraktivnější a zároveň nejprínosnější pro osvojení si cizího jazyka. Autorce práce se v praxi velmi osvědčily jazykové hry a činnosti, které uvádí pan Stephen Watts ve svých 4 fázích hodiny - prezentace jazyka, drill, TPR aktivity a hry pro všeobecné procvičení.

Kromě oblíbených písniček z metodiky Cookie and Friends autorka práce využívá i zásobník písniček z kolekce 3 CD My first songs and rhymes, které nabízí ve svém internetovém obchodě Jitka Netušilová na www.anglictina-hry.cz. Zajímavé náměty a inspirace pro výuku angličtiny u předškolních dětí čerpá autorka této práce i z internetu. Seznam užitečných webových stránek je uveden v příloze.

Hlavním cílem doplňkového programu Seznamování dětí s anglickým jazykem v MŠ Laurinka v Mladé Boleslavi je uvést děti do angličtiny a motivovat je přitažlivými a líbivými aktivitami. Učitelka vytváří situace, kdy děti budou potřebovat nebo chtít zkusit komunikovat v angličtině. Vzbuzením aktivního zájmu o jazyk se připravuje základ pro jeho budoucí osvojování. Děti mají

možnost uvědomit si existenci dalšího jazyka a získat zkušenost s jinou kulturou.

ZÁVĚR

Záměrem mé bakalářské práce bylo poskytnout přehled užitečných odborných informací a zkušeností pro lektory a učitelé, kteří se chtějí věnovat výuce jazyka u předškolních dětí.

Při psaní této práce jsem vycházela z vývojových předpokladů předškolních dětí. Seznámila jsem se s Vygotského zónou nejbližšího vývoje. Jeho myšlení a důraz na význam učení podporují oprávněnost těch názorů, které schvalují učení se cizímu jazyku již v předškolním období.

Můj pohled dále směřoval k jedné z prvních metod vyvinutých pro výuku jazyka v raném věku. Na metodě Helen Doron se mi líbilo, že veškeré učení je dokonale přizpůsobeno vývojovým potřebám dětí. Metoda Helen Doron je výsledkem vědecké práce její zakladatelky s 27 letou zkušeností v různých zemích světa. Toto know-how je licenčně chráněno a byla jsem nesmírně ráda, že mi byla umožněna přítomnost na jedné výukové hodině v Centru Helen Doron v Mladé Boleslavi.

S metodou pana Stephena Wattse jsem se seznámila již před čtyřmi roky, kdy jsem prvně hledala informace o možnostech a metodách jazykové výuky předškoláků. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit vysokou efektivitu doporučovaných her, aktivit a principů jazykové výuky. Tento způsob prezentace a procvičování jazyka u dětí je velice oblíben.

V Mateřské školce Laurinka v Mladé Boleslavi se úspěšně věnovaly seznamování předškoláků s anglickým jazykem již před mým příchodem. Používaly materiály a metodické příručky z Oxford University Press. Také jsem navázala na metodiku Cookie and Friends, která má široké uplatnění

v mateřských školách právě pro svou jednoduchost a přitažlivost.

Svou pozornost jsem věnovala i novince od Oxfordu Playtime. Dozvěděla jsem se o ní prostřednictvím odborného časopisu Informatorium. Playtime plně uspokojí i náročnější učitelé, lektory a rodiče.

Nemohla jsem vynechat ani metodiku Mgr. Ivy Henové Angličtina pro předškoláky, která výrazně ovlivnila způsob mojí práce s dětmi.

Nespornou výhodou seznamování se s cizím jazykem již v raném dětství je pozdější plynulost a rychlost vyjadřování se, postupné získání dovednosti myslet v cizím jazyce a v neposlední řadě schopnost mluvit se správným přízvukem.

Obohacením mé bakalářské práce by mohly být nejnovější poznatky z předškolní pedagogiky, které uvádí především zahraničná odborná literatura. V České republice je tento vědní obor rozvíjen pouze teoreticky, výzkumu se zatím nevěnuje téměř žádná pozornost.¹⁰⁹ Přínosem by také bylo představení dalších metod výuky anglického jazyka u předškolních dětí používaných v zahraničí i u nás a jejich následné podrobnější srovnání.

Věřím, že moje bakalářská práce bude užitečnou pomůckou pro ty, kteří chtějí využít neopakovatelné jazykové předpoklady, které mají děti do sedmého roku svého života.

¹⁰⁹ Srov. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 228.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BEDNÁŘOVÁ, J.; ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.
- BOETTGER, H. *Prof. H. Boettger study of Helen Doron English students in Germany-2012* [online]. Zveřejněno 22. 12. 2012 [cit. 2013-02-06]. Dostupné na WWW: <http://www.youtube.com/watch?v=zNJfB_8E-Os&feature=youtu.be>.
- HARDING-ESCH, E.; RILEY, P. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-358-1.
- Helen Doron [online]. Helen Doron, ©2007-2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné na WWW:<<http://www.helendoron.com>>.
- Helen Doron. *Didi and Polly* [online]. Helen Doron, ©2007-2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné na WWW: <<http://didiandpolly.com/>>.
- Helen Doron [online]. Opava: Helen Doron, ©2007-2011 [cit. 2013-02-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.helendoron.cz>>.
- HENNOVÁ, I. *Angličtina pro předškoláky: Metodika pro výuku v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-692-6.
- KUTÁLKOVÁ, D. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2. akt. a dopl. vydání. Havlíčkův Brod: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3080-6.
- LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- MERTIN, V.; GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přepr. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2nd revised edition. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
- PIAGET, J. *Psychologie dítěte*. 2. vydání. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-146-0.
- Písemný záznam autora z výukové hodiny v Centru Helen Doron v Mladé Boleslavi dne 8. 11. 2012 se svolením lektorky Kateřiny Kučerové k použití v bakalářské práci.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. aktualit. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

- REILLY, V. *Cookie and Friends: Metodická příručka A*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN-13: 978 0 19 407030 0. ISBN-10: 0 19 407030 1.
- SELBY, C. *Playtime: Metodická příručka A*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN: 978 0 19 404666 4.
- SPIŠÁKOVÁ, M. *Dramatické ztvárnění pohádek v anglickém jazyce dětmi v mateřské škole*. Svatý Jan pod Skalou, 2011. Absolventská práce. Svatojánská kolej. Vyšší odborná škola pedagogická ve Svatém Janu pod Skalou. Vedoucí práce H. Schläferová.
- Stupně znalostí podle Rady Evropy. *Jazyky.studium.práce: Magazín o jazykovém vzdělávání, studiu, překladech, tlumočení a práci v zahraničí* [online]. 27. ledna 2006 [cit. 2013-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.jazyky.com/content/view/80/53/>>.
- SVOBODOVÁ, L. *Námětník činností pro výuku anglického jazyka v mateřských školách*. Svatý Jan pod Skalou, 2007. Absolventská práce. Svatojánská kolej. Vyšší odborná škola pedagogická ve Svatém Janu pod Skalou. Vedoucí práce D. Fellner.
- ŠULCOVÁ, L.; BARTANUSZ, Š. *Dítě vyrůstající v bilingvní rodině*. In MERTIN, V.; GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přepr. vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VYGOTSKIJ, L. S. *Psychologie myšlení a řeči*. Uspořádal, úvodním slovem a komentáři opatřil J. Průcha. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-943-7.
- Vzdělávací institut Středočeského kraje. *Vzdělávací program. Učitelská angličtina - Využití písniček a říkadel v hodinách angličtiny / Songs and rhythms (A0 - A1)*. Číslo akreditace MŠMT: č.j. 12 664/2008-25-330. Datum konání: 23. 3. 2010. Místo konání: MB-VZSK Mladá Boleslav, Komenského nám. 94.
- WATTS, S.; ŠOLTYS, J.; NEDVĚDOVÁ, P. a kol. *Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole I*. 2. rozš. a upr. vyd. Praha: VÚP, 2008. ISBN 80-87000-06-4.

PŘÍLOHA

Seznam užitečných webových stránek

- <www.supersimplesongs.com>
- <www.dltk-teach.com>
- <www.esl-kids.com>
- <www.sitesforteachers.com>
- <www.kididdles.com/musicsheets>
- <www.the-bus-stop.net/songs>
- <www.moothergooseclub.com/rhymes>
- <www.bogglesworldesl.com>
- <www.genkienglish.net>
- <www.mamalisa.com>
- <www.storyit.com>
- <www.oup.com/elt/preschool>
- <www.funsongs.co.uk/songs-in-action>
- <www.mes-english.com>¹¹⁰

¹¹⁰ Vzdělávací institut Středočeského kraje. Vzdělávací program: *Učitelská angličtina*.

ABSTRAKT

SPIŠÁKOVÁ, M. *Výuka anglického jazyka u předškolních dětí.* České Budějovice 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Oddělení jazyků. Vedoucí práce Mgr. Michal Novotný.

Klíčová slova: předškolní období, jazyková výuka, názorné a intuitivní myšlení, egocentrická řeč, socializovaná řeč, zóna nejbližšího vývoje, bilingvismus, Helen Doron Early English, Total Physical Response Activity.

Práce se zabývá výukou anglického jazyka u předškolních dětí. První část práce rozebírá vývojové předpoklady, které mají děti v předškolním věku pro učení se cizímu jazyku. Dále srovnává dva různé pohledy vědců, Piageta a Vygotského, na vztah vývoje a učení.

Druhá část práce charakterizuje nejznámější metody jazykové výuky předškolních dětí v České republice. Všech pět uváděných jazykových škol používá přímou metodu, která je úspěšným a přirozeným způsobem jazykového vzdělávání dětí do sedmého roku života. Práce vyzdvihuje přednosti jednotlivých metod a představuje konkrétní příklad využití jejich kombinace v praxi.

ABSTRACT

SPIŠÁKOVÁ, M. *Teaching English in Preschool Children*. České Budějovice 2013. Bachelor thesis. University of South Bohemia České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Languages. Advisor Mgr. Michal Novotný.

Keywords: preschool period, language teaching, visual and intuitive thought, egocentric speech, zone of proximal development, bilingualism, Helen Doron Early English, Total Physical Response Activity.

This thesis deals with the teaching English in preschool children. The first part of the thesis analyses developmental assumptions of preschool children for learning a foreign language. Moreover, it compares two different views of scientists, Piaget and Vygotskij, on the relationship between development and learning.

The second part of the thesis characterizes the best-known methods in language teaching in preschool children in the Czech Republic. All five language schools reported use a direct unwitting method that is successful and natural way of language learning children up to the age of seven years old. The thesis highlights the advantages of each method and presents a concrete example of the use of their combination in practice.